

ארץ אוכלת גיבוריה

עיטורי הגבורה לא עזרו לשלמה (מוני) ניצני, שנפטר ביום שבת האחרון ■ מי שחילץ פצועים במבצע קדש ונפצע קשה במלחמת יום הכיפורים לא זכה לסיוע ממשרד הביטחון לאחר שנקלע לחובות ואיבד את אשתו ובנו ■ סיפור איוב מודרני

אהרון לפידות

ש

למה (מוני) ניצני, שנפטר השבוע בגיל 76, היה גיבור אמיתי. עם תעודות. המדינה הכתירה אותו כגיבור ישראל. בתולדות צה"ל יש רק שני היילים, שקיבלו גם את עיטור הגבורה וגם את עיטור המופת. מוני ניצני היה אחד מן השניים האלה. השני הוא אביגדור קהלני, יברל"א. על סיפורי גבורתו של ניצני בשרה הקרב גדלו דורות של לוחמים, בצני חנים ובשריון. הוא היה רמות מופת ומודל לחיקוי. אבל בשוך אבק הקרבות, וכשהפצועים שחילץ מן התופת חזרו לבתיהם, והמיקרופונים הטקטיים דממו, מצא מוני את עצמו נלחם בחזיתות אחרות, שמצצו את חלבו ודמו וכלו את כוחותיו לא פחות מהאויבים שבהם נאבק על הגבולות. חזיתות מבית, מצד המשפחה ומצד המדינה, שדווקא היו אמורות להעניק לו סיוע במאמציו להחלים מפציעתו הקשה במלחמת יום הכיפורים; פציעה שהיתה קרובה לשים קץ לחייו כבר אז. לפני 39 שנים, ובסופו של דבר השיגה אותו השבוע, כמה סמלי, ב"6 באוקטובר – יום השנה למלחמה ההיא.

הוא נולד בשנת 1936 בכפר חיטים, למשפחת עולים מבוולגריה. ב-1955 התגייס לצה"ל והצטרף לנח"ל המוצנח. את אות הגבורה קיבל מוני על תפי קודו ההרואי במיתלה, בזמן מבצע סיני, והוא בן 20. זהו סיפור מסמר שיער של הקרבה עצמית, בעיי צומו של אחד הקרבות הקשים שניהל צה"ל מעורו. החל"ם גושאי הצנחנים נלכדו במעבר המיתלה הצר במארב מצרי מתוכנן, וספגו אש תופת. נהג החל"ם של ניצני נהרג, וניצני, שלפי עדותו לא ידע איך לנהוג בחל"ם, עבר למושב הנהג והחל לנסוע. הוא חילץ כמה פצועים מהחל"ם שהיה לפניו תוך שהוא יורה לכל הכיוונים ומשתק את האש המצרית. אחר כך חזר אל הליווי הרפואי של השיריה והביא לפצועים ציוד רפואי. בהמשך סחב מטנדר מצרי נטוש ארגוני תחמושת עברו ועבור חבריו, וחילף על חילוצם של פצועים נוספים. מוני השתחרר והתחתן עם חברתו, זוהר מיכאל. נולדו להם שני ילדים: הבן נועם והבת חן. אולם, לאחר תקופה אורחית לא ארוכה, הוא נעתר לבק שות חוזרות ונשנות מצד צה"ל, ושב לשירות. הוטל עליו לסייע להקמת צבא קונגו, והוא בילה שנתיים באפריקה, שם העניקו לו את אות הגבורה, העיטור הגבוה ביותר בקונגו.

במלחמת ששת הימים התעקש לשוב ארצה, הצטרף לגדוד 50 ולחם ברמת הגולן. הוא הועלה לדרגת

סגן-אלוף ועבר הסבה לשריון. הוא התעקש לעשות הסבה מלאה, שנתיים, כמו חייל פשוט, אף שגילו ודרגתו, שלא לרבר על עלילות גבורתו, יכלו לקצר לו את התקופה לרבע. ב-1972 קיבל את הפיקוד על גדוד 79 בחטיבה 401 של חיל השריון, גדוד הפטונים הראשון בצה"ל.

חזה את המלחמה

שתי חטיבות שריון החזיקו את הקו הקרמי בסיני, בתורנות, ערב מלחמת יום הכיפורים: חטיבה 14 בפיקודו של אמנון רשף וחטיבה 401 בפיקודו של דן שומרון. מוני העריך, בניגוד לעמדת הפיקוד העליון של צה"ל, כי עומדת לפרוץ מלחמה. "מוני אסף אותנו", סיפר עופר קוך, נהג נגמ"ש בפלוגה י' של גדוד 79, "אמר משהו כמו 'הרמתי את המשקפת בתעלה וראיתי שהצבא המצרי מתכונן למלחמה. לא לתרגיל – למלחמה'. בעקבות התוכנה הזאת התעקש ניצני להוציא אותנו כל בוקר מבסיס הקבע ברפידיים, ולפור אותנו בשטח מתחת לרשתות הסוואה. ערב יום כיפור אסף אותנו שוב ואמר – 'המלחמה תפרוץ בתוך יומיים'. ההקפצה הבאה שלכם כבר תהיה למלחמה'. ואכן, כפי שחזה, כשהמצרים הפציצו את רפידיים בשבת בצהריים, הגדוד שלנו היה היחיד בחטיבה שלא ספג אבירות בטנקים ובלוחמים, כי היה פרוס מתחת לרשתות הסוואה מחוץ לבסיס". מוני הספיק לפקד על הגדוד רק במשך 24 השעות הראשונות של הלחימה, סיפר השבוע זאב פרל, מפקד פלוגה ו' ולימים ראש עיריית צפת: "מוני ניהל קרב ארוך, מורכב ורווי נפגעים מול מאמץ צליחה מצרי, כאשר הוא על טנק, חשוף בלב האש". ב-7 באוקטובר, בשעה 16:00, חטף מוני רסיס פגז שפגע קשה בראשו. על הפציעה סיפר מוני לעופר דרורי, העורך של אתר גדוד 79: "אני זוכר את עצמי שוכב על רצפת הצריח של הטנק. בבית חולים שדה ברפידיים התעוררתי פעם נוספת, ומשם פונית במטוס רקוטה לבית חולים בכאר שבק. כאן התחילה המלחמה השנייה שלי".

"רדפו אותו ולא רחמים"

המלחמה השנייה של מוני לא הביאה לו שום אתות גבורה, ומנקודה זאת סיפורו יכול להיקרא כסיפורו של איוב מודרני. אשתו זוהר, שהיתה בהי ריון בתקופת המלחמה, ילדה את ילדם השלישי, מיכאל, כשהוא פגוע מוחין, מאוחר יותר התגלגל תה אצלו גם סוכרת נעורים. מוני טען בתוקף כי פציעתו האנושה השפיעה על ההריון, אולם משרד הביטחון סירב להכיר בכך.

למרות זאת, הם התיישבו במושב משמרת ומוני החל לגדל גרברות, והפך לאחד המומחים הגדולים בארץ בתחום. אולם, יד הגורל היכתה שוב ואשתו זוהר חלתה בסרטן ונפטרה. על מוני הוטל העול של גידול בנו ללא סיוע. במקביל התגלע סכסוך ירושה בינו לבין ילדיו האחרים, והם תבעו אותו. הם אמנם הפסידו במשפט, אך לא דיברו איתו עד סוף ימיו. המשק הידרדר, ומוני נקלע לחובות כבדים. כאן נכנסו הבנקים לתמונה. "הם רדפו אותו ללא רחמיים", סיפרו פקודיו לשעבר, "החליף את שמו מה שערב משה סילמן, שהצית את עצמו". הבנקים לא הסתפקו בעיקול רכשו וחשבונותיו, ועיקלו גם את הפנסיה שקיבל ממשרד החקלאות. בעוד מוני

ביקש רק פריסת חובות, הבנקים סירבו לבקשתו והוא נאלץ למכור את המשק. חבריו ניסו לארגן לו מגבית סיוע, אך מוני לא ויתר: הוא שילם את החובות, כשנחתה עליו מכה נוספת – בנו מיכאל נפטר, וכך, האדם הנפלא והגדיר הזה, הגיבור והצנוע, שהקריב הליכה למעשה את חייו למען המדינה ולמען חבריו ופקודיו, מצא את עצמו אלמן ואב שכול, רחוי על ידי המוסדות ונרדף על ידי הבנקים. רק ערוב ימיו קיבל פיצוי מה על כל הסבל הזה: הוא מצא זר גיות נפלאה עם תלמה, בת משמר העמק, ונשא אותה לאישה לפני שנים אחרות. תלמה היתה עוד כנגדו בשנותיו האחרונות והחזירה מעט צבע ללחייו. היא טיפלה בו במסירות וישיבה לצידו בימיו האחרונים, עד שנפטר ביום שבת האחרון. ■

נפטר ביום השנה למלחמת יום הכיפורים. ניצני בצעירותו, למטה: הלווייתו של ניצני, השבוע
צילום: באדיבות אתר מורשת השריון, אורן נחשון